

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
Session de 1930-1931	N° 104		Zittingsjaar 1930-1931
	SÉANCE du 26 Février 1931	VERGADERING van 26 Februari 1931	

PROPOSITION DE LOI

portant création d'officiers adjoints d'état civil.

DÉVELOPPEMENTS

MADAME, MESSIEURS,

Personne n'ignore que le Code civil a gardé une série de formalités de caractère obligatoire, qu'il est impossible d'appliquer à la lettre.

C'est surtout en matière d'état civil que la pratique administrative ne suit pas le droit et il est particulièrement pénible aux officiers de l'état civil d'apposer journellement leur signature au bas d'actes certifiant authentiques des formalités qui ont été omises.

L'article 42 du Code civil prescrit que « les actes de l'état civil seront inscrits *de suite*... et signés par par l'officier de l'état civil... ».

La circulaire ministérielle du 5 avril 1850, insiste, disant que « les officiers de l'état civil doivent signer les actes au moment où ils les reçoivent et où les parties les signent elles-mêmes ».

Et l'article 50 du Code civil prévoit des sanctions, sous forme d'amende, ne pouvant excéder 100 francs dont la loi du 8 juin 1926 a prévu la majoration à 90 décimes.

En condamnant à l'amende, le juge doit prononcer l'emprisonnement subsidiaire prévu par l'article 40 du Code pénal (arrêt de la Cour de cassation du 23 juillet 1894).

Non seulement les actes seront transcrits de suite, par lui, mais quand il s'agit d'une déclaration de naissance, l'article 55 stipule que « l'enfant lui sera présenté ».

L'article 51, par surcroît, dit que « les dépositaires des registres sont civilement responsables des altérations qui y surviennent..., qu'ils ne peuvent insérer dans les actes que ce qui doit être déclaré par les comparants ».

Peut-on raisonnablement obliger, dans nos grandes communes, l'officier de l'état civil à recevoir person-

WETSVOORSTEL

hondende de benoeming van adjunct-ambtenaren van den burgerlijken stand.

TOELICHTING

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

Eenieder weet dat het Burgerlijk Wetboek een reeks formaliteiten van verplichtenden aard heeft behouden, die onmogelijk naar de letter kunnen toegepast worden.

Voor al in zake van burgerlijken stand, volgt de bestuurlijke praktijk niet het recht; ook is het inzonderheid lastig, voor de ambtenaren van den burgerlijken stand, dagelijks akten te onderteekenen, waarbij formaliteiten die verwaarloosd werden, authentiek worden verklaard.

Artikel 42 van het Burgerlijk Wetboek schrijft voor dat « de akten van den burgerlijken stand *achter elkander* ingeschreven... en onderteekend worden door den ambtenaar van den burgerlijken stand... ».

De ministerieele omzendbrief van 5 April 1850 legt er nadruk op en zegt dat « de ambtenaars van den burgerlijken stand de akten moeten onderteekenen op het oogenblik dat zij die ontvangen en dat de partijen ze zelf onderteekenen ».

Artikel 50 van het Burgerlijk Wetboek voorziet sancties, onder den vorm van eene boete die niet 100 frank mag overschrijden en die, naar luid van de wet van 8 Juni 1926, met 90 deciem wordt verhoogd.

Wanneer de rechter veroordeelt tot betaling van de boete, moet hij ook veroordeelen tot de vervangende gevangenisstraf voorzien bij artikel 40 van het Strafwetboek (arrest van het Hof van cassatie van 23 Juli 1894).

Niet alleen worden de akten achter elkander ingeschreven, door hem, doch bij het aangeven van een geboorte, bepaalt artikel 55 dat « het kind hem moet worden vertoond ».

Artikel 51 zegt bovendien dat « de bewaarders van de registers burgerlijk aansprakelijk zijn voor de veranderingen die er in gebracht worden..., dat zij in de akten slechts mogen opnemen hetgeen door de verschijnende partij wordt aangegeven ».

Kan men redelijkerwijs, in onze groote gemeenten, den ambtenaar van den burgerlijken stand verplicht-

nellement les déclarations de naissance et de décès ? S'il devait en être ainsi, on ne trouverait guère des échevins décidés à semblables prestations. M. Mirguet, dans *La Belgique Judiciaire* (24 juin et 1er juillet 1928) fait observer à ce propos et avec raison que l'arrêté royal du 25 novembre 1818 dispose bien qu'il est nécessaire d'établir dans chaque commune un local, et de fixer les heures auxquelles les habitants peuvent se présenter pour faire leurs déclarations et être expédiés de suite, mais qu'il ne dit mot de la présence de l'officier de l'état civil.

Cet arrêté a été, d'ailleurs, pris sous le régime hollandais et il est à remarquer qu'aux Pays-Bas, en Allemagne et en Angleterre, les officiers d'état civil sont des fonctionnaires de carrière et non des mandataires publics.

Les formules des actes authentiques ne font plus illusion, par ailleurs, car chacun connaît l'abîme existant entre la pratique et la lettre. Il nous paraît que, pour des raisons de sécurité sociale et de sincérité, il serait désirable de biffer de ces actes les mensonges administratifs. Depuis longtemps déjà cette réforme est désirée et n'a malheureusement pas pu aboutir en raison des vicissitudes parlementaires.

Dans son édition de 1922, le *Guide pratique de l'officier de l'état civil* dirigé par M. M. Roland, premier président de la Cour d'appel de Gand et Wouters, avocat général à la Cour d'appel de Bruxelles, se fait l'écho des mêmes plaintes, en demandant que le législateur y mette fin.

« Il est regrettable, y lit-on, que les prescriptions sur l'exercice des fonctions d'officier de l'état civil ne soient observées nulle part. Partout l'un ou l'autre employé de l'administration locale s'est substitué à l'officier de l'état civil et insensiblement est arrivé à concentrer en ses mains l'état civil tout entier, à l'exception de la célébration des mariages. C'est devant les employés que comparaissent les parties et les témoins, ce sont eux qui recueillent les déclarations, qui rédigent et inscrivent les actes; l'officier de l'état civil n'apparaît que lorsque tout est fini et son intervention purement matérielle se borne à l'apposition d'une signature qui est encore une formalité, mais n'est plus une garantie. »

Aussi la Commission de revision du Code civil, préoccupée de la nécessité de mettre le droit d'accord avec les errements, a-t-elle proposé d'instituer des *officiers adjoints de l'état civil*. Cette qualité serait déferée par le Collège échevinal, soit à l'un des échevins, soit au secrétaire communal, soit, enfin, avec l'approbation du Gouvernement, à un ou plusieurs employés de l'administration communale.

Ces adjoints auraient une compétence générale

ten om persoonlijk de aangifte van de geboorten en de overlijdens op te nemen? Moest dit werkelijk het geval zijn, dan zou men geen schepenen vinden om dergelijk werk aan te pakken. De heer Mirguet doet terecht opmerken in *La Belgique Judiciaire* (24 Juni en 1 Juli 1928), dat het Koninklijk besluit van 25 November 1818 bepaalt dat het noodig is, in iedere gemeente een lokaal in te richten en de uren vast te stellen, waarop de inwoners hunne aangiften kunnen komen doen en daarvan dadelijk afschrift ontvangen, maar dat het geen woord zegt over de aanwezigheid van den ambtenaar van den burgerlijken stand.

Dit besluit werd, trouwens, genomen onder het Hollandsch regime en men gelieve op te merken dat de ambtenaars van den burgerlijken stand in Nederland, Duitschland en Engeland, ambtenaars van beroep zijn en geen publieke mandaathouders.

De formules van de authentieke akten laten, trouwens, geene illusie over, want eenieder kent den afgrond die bestaat tusschen de practijk en de letter. Het schijnt ons dat, om redenen van sociale veiligheid en van oprechtheid, het wenschelijk zou zijn de bestuurlijke leugens uit deze akten te verwijderen. Sedert lang reeds, wordt deze hervorming gevraagd en zij kon niet tot een uitslag voeren wegens de parlementaire wisselvalligheden.

In de uitgave van 1922 van het *Guide pratique de l'Officier de l'état civil*, bestuurd door de heeren Roland, eerste voorzitter van het Hof van beroep te Gent, en Wouters, advocaat-generaal bij het Hof van beroep te Brussel, treft men dezelfde klachten aan en wordt er gevraagd dat de wetgever aan den toestand een einde zou maken.

« Het is betreurenswaardig, leest men er, dat de voorschriften betreffende de uitoefening der functie van den ambtenaar van den burgerlijken stand nergens worden nageleefd. Overal treedt de eene of andere beambte van het plaatselijk bestuur in de plaats van den ambtenaar van den burgerlijken stand. Men is er onmerkbaar toe gekomen hem den heelen burgerlijken stand toe te vertrouwen, met uitzondering van de huwelijksvoltrekking. Partijen en getuigen verschijnen voor de beambten; dezen nemen de aangiften af, stellen de akten op en schrijven ze in. De ambtenaar van den burgerlijken stand treedt eerst op wanneer alles afgeloopen is, en zijn zuiver materieel ingrijpen beperkt zich tot het aanbrengen van eene handteekening die nog eene formaliteit is, doch geene waarborgen meer biedt. »

De Commissie voor de herziening van het Burgerlijk Wetboek, bezorgd om het recht te doen overeenstemmen met de dwalingen, heeft dan ook voorgesteld *adjunct-ambtenaars van den burgerlijken stand* te benoemen. De functie zou door het schepencollege toevertrouwd worden, hetzij aan een der schepenen, hetzij aan den gemeentesecretaris, hetzij, ten slotte, mits goedkeuring van de Regeering, aan een of meer beambten van het gemeentelijk bestuur.

Deze adjunct-ambtenaars zouden een algemeene

pour tous actes de l'état civil *sauf* pour la célébration du mariage. Dans l'intérêt de tous, il serait hautement souhaitable que la réforme pût être réalisée à bref délai.

Pour actualiser cette modification fragmentaire, proposée par la Commission, il semble bien qu'il suffirait de compléter les stipulations du Code civil ayant trait à la nomination de l'officier de l'état civil et la loi communale en ce qui regarde la compétence de ses auxiliaires.

L'article 109 de la Constitution proclame : « La rédaction des actes de l'état civil et la tenue des registres sont *exclusivement* dans les attributions des *autorités communales* ».

Que faut-il entendre par « autorités communales » ? Le texte est interprétatif.

D'après le dictionnaire, l'autorité est le « droit du pouvoir, de commander, de se faire obéir », et dans son sens absolu, « le pouvoir politique ou *administratif* : personnes qui *représentent* le pouvoir ».

Biddaer, dans *La loi communale*, page 639, donne une interprétation étroite :

Par « autorité communale », il faut entendre, dit-il, — en règle générale — les membres du Collège des bourgmestre et échevins, c'est-à-dire, l'autorité active, celle qui instruit les affaires, est chargée de l'exécution des lois ».

Dans ces conditions, l'adjoint de l'officier de l'état civil pourrait-il être considéré comme une autorité communale ?

Aux termes de l'article 93 de la loi communale « le Collège des bourgmestre et échevins est chargé de la tenue des registres de l'état civil ».

Mais la loi prescrit-elle à l'officier de l'état civil d'agir personnellement ?

D'après le texte du même article 93 « l'officier de l'état civil est particulièrement chargé de *faire observer* exactement tout ce qui concerne les actes et la tenue des registres ».

Et la loi ajoute :

« ... il peut avoir, à cet effet, sous ses ordres et suivant les besoins du service, un ou plusieurs employés salariés par la commune. »

N'est-ce pas là reconnaître implicitement que l'officier de l'état civil ne peut pas toujours assumer personnellement toutes les charges qui lui incombent et n'a-t-on pas déjà donc admis qu'il peut déléguer, en principe, ses pouvoirs ?

Comme l'officier de l'état civil ne peut rédiger les actes que directement dans le registre, ainsi qu'il est prescrit, à quoi pourraient bien lui servir les employés, si l'on rejette cette interprétation ?

Le législateur a donc été pénétré de l'impossibilité pour l'officier de l'état civil d'être toujours présent

bevoegdheid hebben voor alle akten van den burgerlijken stand, de huwelijksvoltrekking *uitgezonderd*. In eenieders belang ware het wenschelijk, dat de voorgestelde hervorming spoedig kon verwezenlijkt zijn.

Om die fragmentaire wijzigingen, door de Commissie voorgesteld, door te voeren, schijnt het voldoende de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen, wat betreft de benoeming van den ambtenaar van den burgerlijken stand, alsmede de gemeentewet voor al hetgeen betrekking heeft op de bevoegdheid van de adjunct-ambtenaars.

Artikel 109 van de Grondwet luidt : « Het opmaken van de akten van den burgerlijken stand en het houden van de registers behoorren *uitsluitend* tot de bevoegdheid van de *gemeenteoverheid* ».

Wat moet men verstaan onder « gemeenteoverheid » ? De tekst is voor interpretatie vatbaar.

Volgens het woordenboek, is de overheid « het recht dat de macht bezit om te bevelen, zich te doen gehoorzamen », en in de volstreckte beteekenis « de politieke of *administratieve* macht : personen die de macht *vertegenwoordigen* ».

In zijn *La Loi communale*, blz. 639, geeft Biddaer een srenge interpretatie :

Onder « gemeenteoverheid » moet men, volgens hem, — over 't algemeen — verstaan de leden van het College van burgemeester en schepenen, 't is te zeggen, de handelende macht, deze die de zaken behandelt, die met de uitvoering der wetten belast is.

Zou, in deze voorwaarden, de adjunct van den ambtenaar van den burgerlijken stand mogen beschouwd worden als gemeenteoverheid ?

Luidens artikel 93 van de gemeentewet is « het College van burgemeester en schepenen belast met het houden van de registers van den burgerlijken stand ».

Maar wordt door de wet aan den ambtenaar van den burgerlijken stand voorgeschreven persoonlijk te handelen ?

Volgens den tekst van 'ditzelfde artikel 93 « is de ambtenaar van den burgerlijken stand er inzonderheid mede belast om alles *stipt te doen nakomen*, wat de akten en het houden van de registers betreft ».

En de wet voegt er bij :

« ...hij kan daartoe, onder zijn bevelen en volgens de noodwendigheden van den dienst, een of meer door de gemeente bezoldigde beambten hebben. »

Is zulks eigenlijk niet bekennen, dat de ambtenaar van den burgerlijken stand niet steeds al de lasten op zich nemen kan, welke hem opgelegd zijn en heeft men reeds niet aangenomen dat hij, in beginsel, zijn functie mag overdragen ?

Daar de ambtenaar van den burgerlijken stand de akten alleen rechtstreeks in het register mag opmaken, zooals voorgeschreven is, wat zou hij wel moeten aanvangen met de beambten, indien deze interpretatie niet aangenomen wordt ?

De wetgever is zich dus wel bewust geweest van de onmogelijkheid waarin de ambtenaar van den bur-

à son office et, s'il pouvait être présent, de son impuissance, dans les communes plus ou moins importantes, à dresser lui-même les actes et recevoir les déclarations; mais il a néanmoins maintenu ce paradoxe qui est l'obligation de signer tous les actes sous sa responsabilité, sachant qu'il attestera par cette signature, comme s'étant passés en sa présence, des faits que seuls ses employés auront constatés.

Une proposition de revision partielle du Code civil, nous venons de le rappeler, n'est pas une nouveauté. Déjà en 1875 on réclamait la revision de tout le Code civil et spécialement celle des articles de l'état civil.

Laurent, sur l'ordre du Ministère de la Justice de l'époque, rédigea un avant-projet de revision qu'il soumit au Gouvernement en 1879. Il parut en sept volumes dont deux s'occupent spécialement des modifications à introduire dans les articles concernant l'état civil. Il n'y proposait pas de créer des officiers d'état civil adjoints, mais la Commission de revision, formée pour examiner les suggestions du grand jurisconsulte, déposa un rapport préconisant cette création.

Ce rapport, repris par le Gouvernement, fut déposé, comme projet de loi, sur le bureau de la Chambre, le 17 novembre 1887. Il visait la revision du titre préliminaire et des titres I à IV du Code civil.

Faut-il rappeler aussi que, depuis, à maintes reprises, le Parlement a procédé à des revisions partielles des chapitres traitant de l'état civil en s'inspirant chaque fois du projet de Laurent ?

Citons dans l'ordre chronologique :

La loi du 16 août 1887 attribuant compétence à l'officier de l'état civil pour la réception des consentements à mariage entre indigents.

La loi du 26 décembre 1891 modifiant le mode de la durée des publications.

La loi du 2 juin 1894 supprimant la législation de la signature des officiers d'état civil pour les extraits d'actes.

La loi du 30 avril 1896 facilitant les formalités préliminaires au mariage (attestation d'absence, de demeure inconnue, impossibilité de manifester la volonté, non production d'acte de décès des parents, et surtout actes respectueux pouvant être désormais reçus, dans une forme authentique, par les employés de l'officier de l'état civil).

La loi du 7 janvier 1908 n'exigeant plus que deux témoins au lieu de quatre et habilitant la femme.

gerlijken stand verkeerde om steeds op post te zijn, en zoo zulks wel mogelijk was, van zijn machteloosheid om, in de min of meer groote gemeenten, zelf de akten op te maken en de aangiften af te nemen; nochtans heeft hij deze paradoxe gehandhaafd, namelijk de verplichting al de akten op zijn verantwoordelijkheid te teekenen, ofschoon wetende dat hij door deze handteekening, feiten welke alleen zijne beambten zullen vastgesteld hebben, als zijnde in zijn bijzijn gebeurd, staven zal.

Een voorstel tot gedeeltelijke herziening van het Burgerlijk Wetboek is, zooals wij zooeven in herinnering brachten, geen nieuwigheid. Reeds in 1875 werd op de herziening van gansch het Burgerlijk Wetboek en voornamelijk op deze van de artikelen betreffende den burgerlijken stand, aangedrongen.

Op uitnoodiging van den toenmaligen Minister van Justitie, werd door Laurent een vóóronwerp tot herziening opgemaakt, hetwelk in 1879 aan de Regeering voorgelegd werd. Het verscheen in zeven boeken waarvan twee zich bijzonder bezighouden met de wijzigingen van de artikelen den burgerlijken stand betreffende. Wel stelde hij niet voor adjunct-ambtenaars van den burgerlijken stand te benoemen, maar de Herzieningscommissie, belast met het onderzoek van de voorstellen van den grooten rechtsgeleerde, diende een verslag in waarin zulks aangeprezen werd.

Dit verslag, door de Regeering overgenomen, werd op 17 November 1887 als wetsontwerp bij de Kamer ingediend. Het was bedoeld als een eerste stap tot herziening van titels I tot VI van het Burgerlijk Wetboek.

Moet er verder aan herinnerd worden dat, sedertdien, het Parlement herhaaldelijk hoofdstukken gedeeltelijk gewijzigd heeft, waarin over den burgerlijken stand gehandeld wordt, zich hierbij telkens latende geleiden door het ontwerp van Laurent ?

Laten wij in chronologische volgorde vermelden :

De wet van 16 Augustus 1887 houdende machtiging van den ambtenaar van den burgerlijken stand tot het aannemen van toestemmingen in het huwelijk tusschen behoeftigen.

De wet van 26 December 1891 tot wijziging van de wijze van den duur der openbaarmakingen.

De wet van 2 Juni 1894 tot afschaffing van de echtverklaring van de handteekening van de ambtenaren van den burgerlijken stand voor de uittreksels uit akten.

De wet van 30 April 1896 tot vergemakkelijking van de voorafgaande huwelijksformaliteiten (bewijs van afwezigheid, van onbekende verblijfplaats, onmogelijkheid den wil uit te drukken, niet-overlegging van de overlijdensakte der ouders, en vooral eerbiedige akten welke, voortaan, in authentieke vorm mogen aangenomen worden door de beambten van den ambtenaar van den burgerlijken stand).

De wet van 7 Januari 1908 waarbij slechts twee in plaats van vier getuigen meer geëischt worden en de vrouw bevoegd gemaakt wordt.

Na-t-on pas, au surplus, révisé indirectement le Code civil par l'article 84 de la loi communale qui permet la nomination de médecins vérificateurs de naissances et de décès ?

**

Laurent, dans son avant-projet, fait valoir (t. I, p. 9) « que la violation permanente de la loi est un des plus grands maux qui puisse affliger une société, car le respect de la loi est le fondement de l'ordre social ».

Or, dans toutes nos grandes communes, sinon dans les petites, on viole journellement, à toute heure, ses dispositions impératives et substantielles en matière d'état civil.

Le Parquet de Bruxelles, semble vouloir réagir. Il intervient fréquemment. C'est ainsi que le Procureur du Roi vient d'interdire d'accepter de dresser un acte de décès d'après la déclaration d'un entrepreneur de pompes funèbres, le Code civil prescrivant que cette déclaration doit être faite par deux parents ou voisins du défunt.

C'est ainsi encore, que le Procureur du Roi de Bruxelles, parlant au nom du Procureur général, vient de réprouver les ratures de signatures au bas de certains actes et prouvant que ceux-ci n'ont pas été rédigés séance tenante et signés de même. Il s'élève contre ces pratiques et veut qu'elles cessent.

Ce magistrat sait pourtant que les nécessités s'opposent à ce qu'il en soit autrement, mais ces nécessités n'étant pas reconnues par la loi, il ne doit pas s'y arrêter.

Nous nous trouvons dans un cercle vicieux.

Si le Parquet se montre si sévère pour tout ce qui a trait aux actes de l'état civil, c'est que la moindre faute, inattention ou négligence peut causer d'immenses dommages aux familles. C'est que ces actes font foi jusqu'à preuve contraire et jusqu'à inscription de faux, d'après leur nature, et que leur authenticité résulte de l'apposition de la signature de l'officier de l'état civil.

Rappelons ce que disent les *Pandectes Belges* 229 : « Pour les faits que l'officier public déclare s'être passés *en sa présence*, l'acte authentique fait pleine foi et pour combattre la preuve qui en résulte, une seule voie est ouverte, celle de la procédure en faux, soit principal, soit incident.

» 357 : L'acte authentique ne fait foi que jusqu'à *preuve contraire* pour les faits que l'officier de l'état civil n'a connus et actés que sur la déclaration que les parties lui ont faites. »

L'officier de l'état civil exerce donc une véritable magistrature. Mais comment ? Il certifie authentiques

Heeft men, daarenboven, niet onrechtstreeks het Burgerlijk Wetboek herzien, door atikel 84 van de gemeentewet, waarbij de benoeming toegestaan wordt van geneesheeren om de geboorten en sterfgevallen na te gaan ?

**

In zijn vóórontwerp (b. I, blz. 9), verklaart Laurent « dat de voortdurende schending van de wet een der ergste kwalen is die eene maatschappij kunnen treffen, want de eerbied voor de wet is de grondslag van de sociale orde ».

Welnu, zoo niet in onze kleine, dan toch in al onze groote gemeenten schendt men dagelijks, op alle uren, de gebiedende bepalingen in zake burgerlijken stand.

Het Parket van Brussel schijnt daartegen te willen ingaan. Het treedt dikwijls op. Zoo heeft de Procureur des Konings onlangs verboden een overlijdensakte aan te nemen, die opgemaakt is naar de aangifte van een begrafenisondernemer, daar het Burgerlijk Wetboek voorschrijft dat het overlijden moet aangegeven worden door twee bloedverwanten of geburen van den overledene.

Zoo heeft de Procureur des Konings, te Brussel, sprekende uit naam van den Procureur-Generaal, zoo pas het doorhalen afgekeurd van handteekeningen onder sommige akten en die bewijzen dat deze niet staande de vergadering opgemaakt en ondertekend werden. Hij veroordeelt deze praktijken en eischt dat zij ophouden.

Deze magistraat weet nochtans dat de noodwendigheden niet toelaten anders te handelen; daar deze noodwendigheden echter niet door de wet zijn erkend moet hij er zich niet om bekommeren.

Wij staan hier voor een cirkelredeneering.

Zoo het Parket zich zoo streng toont voor al wat den burgerlijken stand betreft, geschiedt dit omdat de minste fout, onachtzaamheid of verzuim, aanzienlijke schade kan berokkenen aan de families. Deze akten zijn immers geloofwaardig tot het bewijs van het tegendeel geleverd wordt en tot betichting van valsheid, volgens hun aard, en hunne authenticiteit vloeit voort uit het zetten van de handteekening van den ambtenaar van den burgerlijken stand.

Wij verwijzen hier naar de *Pandectes Belges* 229 : « Voor de feiten die de openbare ambtenaar verklaart te zijn geschied *in zijn aanwezigheid*, is de authentieke akte ten volle geloofwaardig, en om het bewijs dat er uit voortvloeit te bestrijden, is maar één weg open, namelijk de procedure wegens valsheid, hetzij in de hoofdzaak, hetzij in het tusschengeschil.

» 357 : De authentieke akte is slechts geloofwaardig tot het *bewijs van het tegendeel* voor de handelingen die de ambtenaar van den burgerlijken stand slechts heeft gekend en geakteerd op de aangifte.

De ambtenaar van den burgerlijken stand oefent dus eene echte magistratuur uit. Maar hoe ? Hij beves-

des déclarations soi-disant faites en sa présence alors qu'il n'y était pas et alors qu'il ne pourrait, en conscience, rien affirmer *de visu et auditu*.

Il n'a rien vu, ni entendu et il est responsable. L'employé a vu et entendu et il ne l'est pas, ni civilement, ni pénalement, s'il se trompe.

Dans un bureau de commune importante, plusieurs employés fonctionnent, collaborent, au gré des circonstances, à la rédaction des mêmes actes, à la formation des mêmes dossiers. Qu'une erreur soit commise et découverte, le coupable reste anonyme, car il est impossible de reconstituer la part de chacun dans le processus de la faute ou de l'erreur.

Ici, comme ailleurs, il est nécessaire de joindre la responsabilité à l'autorité réelle et de fait. L'adjoint, conscient de sa responsabilité directe aurait un soin méticuleux de la rédaction des actes pour lesquels il est désigné. Il serait présent, compétent par surcroît, et agirait d'autorité.

Qu'on lui accorde la compétence légale et sa signature authentifiera non des apparences, mais des réalités et, cessant d'être une formalité, elle redeviendra une garantie.

D'autre part, on aura mis, en toute justice, l'officier de l'état civil à l'abri de poursuites civiles et pénales pour des faits auxquels il est resté totalement étranger.

*
**

Dans d'autres domaines, lorsque la présence permanente du titulaire est matériellement impossible, la loi a créé, avec beaucoup de sagesse, des délégations de pouvoir. Nous en trouvons des exemples, notamment, dans le Code d'instruction criminelle.

Art. 26. Loi du 31 juillet 1920. En cas d'absence, le Procureur du Roi est remplacé par le premier substitut ou le substitut qu'il a désigné à cette fin...

Art. 52. Le Procureur impérial... pourra s'il le juge utile et nécessaire, charger un officier de police de partie de sa compétence.

Justices de paix. La loi du 3 mai 1912. Le Roi peut nommer un greffier-adjoint là où, par suite de l'importance du service, un commis greffier doit faire habituellement les fonctions de greffier.

Officiers judiciaires. Loi du 7 avril 1919, art. 8. Les officiers de police judiciaire ont qualité d'officier auxiliaire du Procureur du Roi. Ils ont le pouvoir et les attributions que les lois reconnaissent aux commissaires de police.

La délégation n'est donc pas une nouveauté dans notre législation.

Serait-elle un mal en ce qui concerne l'état civil ?

tigt als authentiek, aangiften zoo gezegd gedaan in zijne aanwezigheid, dan wanneer hij niet daar was, en hij in geweten niets *de visu et auditu* zou kunnen bevestigen.

Hij heeft niets gezien, niets gehoord, en hij is verantwoordelijk. De beambte heeft gezien en gehoord en hij is niet aansprakelijk, noch burgerlijk, noch strafrechtelijk, wanneer hij zich vergist.

In een bureel van eene belangrijke gemeente werken talrijke beambten samen, naar gelang de omstandigheden, aan het opmaken van dezelfde akten, het aanleggen van dezelfde dossiers. Wordt eene vergissing begaan en ontdekt, dan blijft de schuldige anoniem, want het is onmogelijk het aandeel terug te vinden dat ieder gehad heeft in het begaan van de missing of van de vergissing.

Hier, zooals elders, moet de verantwoordelijkheid samengaan met het werkelijk en feitelijk gezag. De adjunct, bewust van zijn rechtstreeksche verantwoordelijkheid, zou de uiterste zorg besteden aan het opmaken van de akten voor dewelke hij is aangewezen.

Hij zou aanwezig zijn, bovendien bevoegd zijn en handelen met gezag.

Men verleene hem de wettelijke bevoegdheid, dan zal zijne handteekening niet een schijn, maar eene werkelijkheid authentiek verklaren, zij zal niet langer eene formaliteit wezen, maar een waarborg.

Anderzijds, zal men, zooals de rechtvaardigheid eischt, den ambtenaar van den burgerlijken stand beschermen tegen burgerlijke of strafrechtelijke vervolgingen op grond van feiten waaraan hij gansch vreemd is gebleven.

*
**

In andere zaken heeft de wet, wanneer de bestendige aanwezigheid van den titularis stoffelijk onmogelijk is, met veel wijsheid de opdracht van macht ingesteld. Daarvan vinden wij voorbeelden, inzonderheid, in het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 26. Wet van 31 Juni 1920. In geval van afwezigheid, wordt de Procureur des Konings vervangen door den eersten substituit of door den hem daartoe aan te wijzen substituit...

Artikel 52. De Keizerlijke Procureur... kan, zoo hij het nuttig en noodzakelijk oordeelt, een officier van politie met een deel zijner bevoegdheid belasten.

Vrederechten. Wet van 3 Mei 1912, art. 2. De Koning kan een adjunct-griffier benoemen waar, wegens de belangrijkheid van den dienst, een griffiersklerk gewoonlijk het ambt van griffier moet waarnemen.

Rechterlijke officieren. Wet van 7 April 1919, art. 8. De rechterlijke officieren hebben de hoedanigheid van ambtenaren der rechterlijke politie en staan den procureur des Konings ter zijde. Zij hebben de macht en de bevoegdheden door de wetten toegekend aan de politiecommissarissen.

De opdracht van macht is dus geene nieuwigheid in onze wetgeving.

Zou zij een kwaad zijn wat betreft den burgerlijken stand?

Nous pensons, au contraire, que l'intérêt des familles serait mieux sauvegardé. L'état civil a une importance capitale; les questions qu'il soulève sont complexes et parfois très difficiles. Des spécialistes, formés par une longue pratique, sont seuls à connaître à fond leur matière, et, par conséquent, en mesure de sauvegarder les droits des intéressés et de l'administration.

L'officier de l'état civil, lui, est un mandataire public, que rien n'a préparé, le plus souvent, à la charge qui lui incombe. Il arrive, en raison d'infortunes électorales, qu'il ne fait que passer et la loi lui endosse, du jour au lendemain, la responsabilité pénale et civile exclusive dans un domaine qui lui est complètement étranger.

On objectera que l'officier de l'état civil étant seul compétent juridiquement, sa responsabilité ne peut être partagée. Il y aurait donc lieu de conférer à l'adjoint une compétence et une existence légales.

Rappelons que si le législateur de 1834 a donné des employés à l'officier de l'état civil, c'est qu'il les a jugés compétents pour rédiger des actes.

N'irons nous pas à l'encontre de l'article 109 de notre acte constitutif qui veut que « la rédaction des actes et la tenue des registres soient exclusivement dans les attributions des autorités communales » ?

N'oublions pas que l'état civil venait d'être régularisé, depuis une quarantaine d'années à peine, lorsque la Constitution Belge fut élaborée et qu'il n'est pas inattendu — après la parenthèse que fut la domination française et notre réunion à la Hollande — de constater que nos constituants ressentirent le besoin de proclamer encore solennellement qu'il serait renoncé en Belgique, à tout jamais, au régime des registres paroissiaux.

Mais, il y a plus. Les fondateurs du nouvel état avaient à délimiter exactement les prérogatives des divers pouvoirs : communal, provincial et gouvernemental. Ils l'ont fait pour l'état civil comme pour la police. En effet, l'autorité communale est seule qualifiée, elle aussi, pour exercer la police administrative et préventive. Pourtant elle y veille par l'intermédiaire du commissaire de police, de ses adjoints et de ses agents, sous la surveillance et la responsabilité du bourgmestre.

Le constituant, d'ailleurs, qui ne pouvait tout faire, ni tout prévoir et qui, au surplus, était talonné par les événements, avait néanmoins très sagement prévu « qu'il fallait reviser les codes, tant le Code civil que les autres » et avait ajouté qu'il fallait également pourvoir par des lois spéciales à l'organisation communale (art. 139 de la Constitution de 1830).

Et c'est ainsi, semble-t-il, que la Chambre des Représentants a compris et interprété l'article 109,

Wij meenen, integendeel, dat het belang der familiën er beter door gediend zou wezen. De burgerlijke stand heeft een overwegend belang; de vraagstukken welke er oprijzen, zijn ingewikkeld en soms zeer moeilijk. Alleen specialisten, gevormd door eene lange ervaring, kennen grondig hun vak en zijn dienvolgens alléén in staat om de rechten van de belanghebbenden en van het bestuur te vrijwaren.

De ambtenaar van den burgerlijken stand is een openbaar mandataris die meestal niet voorbereid is voor de hem opgelegde taak. Het gebeurt dat hij, wegens wisselvalligheden van kiezing, maar even in functie blijft en zoo maar op eens krijgt hij uitsluitend de strafrechtelijke en burgerlijke verantwoordelijkheid in een hem volkomen vreemd gebied.

Daartegen kan men aanvoeren dat, vermits de ambtenaar van den burgerlijken stand alleen rechtelijk bevoegd is, zijne verantwoordelijkheid niet kan gedeeld worden. Men zou dus aan den adjunct wettelijke bevoegdheid en wettelijk bestaan moeten verleenen.

Laten wij opmerken dat, zoo de wetgever van 1834 aan den ambtenaar van den burgerlijken stand beambten heeft toegevoegd, hij dezen bekwaam heeft geacht om akten op te maken.

Zullen wij niet in strijd komen met artikel 109 van onze Grondwet, dat luidt : « Het opmaken van de akten van den burgerlijken stand en het houden van de registers behooren uitsluitend tot de bevoegdheid van de gemeenteoverheid ».

Laten wij niet vergeten dat, wanneer onze Grondwet werd opgemaakt, den burgerlijken stand nauwelijks sedert een veertigtal jaren verwezenlijkt was — en dat, na de Fransche overheersching en onze vereeniging met Holland — het niet onverwacht kwam te moeten vaststellen dat onze grondwetgevers het noodig achtten nog plechtig te verklaren dat, voortaan, in België het regime der parochiale registers voor altijd afgeschaft was.

Doch, er is meer. De stichters van den nieuwen staat moesten nauwkeurig de voorrechten afbakenen der verschillende machten : gemeente, provincie en Regeering. Zij hebben het gedaan voor den burgerlijken stand even als voor de politie. Inderdaad, ook de gemeenteoverheid alleen is bevoegd om de bestuurs- en veiligheids politie uit te oefenen. En niettemin doet zij het door middel van den politiecommissaris, zijne adjuncten en zijne agenten, onder toezicht en verantwoordelijkheid van den burgemeester.

Overigens, de grondwetgever die niet alles kon doen noch voorzien en bovendien voortgedreven was door de gebeurtenissen, had niettemin met veel beleid voorzien « dat de Wetboeken moesten herzien worden, zoowel het Burgerlijk Wetboek als de andere, en dat men insgelijks door bijzondere wetten moest zorgen voor de inrichting der gemeenten ». (Art. 139 der Grondwet van 1830.)

En blijkbaar is het wel aldus, dat de Kamer der Volksvertegenwoordigers artikel 109 heeft verstaan

lorsque, en 1834, elle a permis à l'officier de l'état civil de se faire remplacer par des employés.

Or, à cette époque, les Chambres contenaient encore un grand nombre de députés de la Constituante et, par conséquent, bien placés pour refléter ses intentions et interpréter sa pensée.

**

D'après le projet, l'officier de l'état civil devra toujours célébrer les mariages et en dresser acte sur le champ.

Les officiers d'état civil adjoints seraient compétents pour le reste; mais qui les nommera ?

Le Collège des bourgmestre et échevins, est collectivement chargé de la tenue des registres de l'état civil. Il a la responsabilité morale de veiller à leur bonne tenue. C'est à lui que doit revénir le pouvoir de nomination, dès l'instant où l'échevin de l'état civil demande à être déchargé d'une partie de ses fonctions.

La délégation entraîne une responsabilité pour le délégant qui demeure le chef hiérarchique, reste administrativement responsable et doit surveiller l'activité de son délégué. Ne pas remplir ce devoir, serait commettre une faute, mais une faute qui ne peut être sanctionnée, ni civilement ni pénalement.

Nous estimons que le choix du Collège doit recevoir l'approbation de l'autorité supérieure, pour donner aux adjoints un caractère de compétence et d'honorabilité ainsi qu'il en est pour les nominations du secrétaire, du receveur communal et des commissaires de police.

Ne pourraient être proposés comme adjoints que des employés ayant au moins cinq années de service à l'état civil. Cette exigence n'exige aucun développement.

Comme les fonctionnaires dont il est question plus haut, les adjoints prêteraient le serment constitutionnel entre les mains du bourgmestre.

Enfin, comme il est de bonne administration que les adjoints possèdent toute la confiance de l'échevin de l'état civil, la délégation serait révocable à tout moment par le Collège et annulée à l'expiration du mandat du délégant.

Rien n'empêchera le nouveau titulaire, d'accord avec le Collège des bourgmestre et échevins, de donner, aux adjoints de son prédécesseur, une investiture nouvelle, s'il peut placer en eux toute sa confiance.

La proposition que j'ai l'honneur de soumettre aux délibérations de la Chambre, si elle acquiert force de loi, mettra fin, j'en ai la conviction, à une situation équivoque, actuellement sans issue, et qui n'a que trop duré.

Jules COELST.

en begrepen, toen zij, in 1834, den ambtenaar van den burgerlijken stand gemachtigd heeft zich door beambten te laten vervangen.

Nu, toen zaten in de Kamers vele leden van de Constituante, die dus wel in staat waren dezer bedoelingen weer te geven en hare zienswijze te omschrijven.

**

Volgens het ontwerp, moet de ambtenaar van den burgerlijken stand steeds de huwelijken voltrekken en er op staanden voet akte van opmaken.

De adjunct-ambtenaren van den burgerlijken stand zijn bevoegd voor het overige; doch wie zal ze benoemen?

Het College van burgemeester en schepenen is gezamenlijk belast met het houden der registers van den burgerlijken stand. Het is daarvoor zedelijk aansprakelijk. Aan dit College behoort dan ook de bevoegdheid van benoeming, van zoodra de schepene van den burgerlijken stand vraagt ontlast te worden van een gedeelte zijner functies.

De opdracht van macht heeft voor gevolg eene verantwoordelijkheid voor den opdrachtgever die de hiërarchische overste blijft, tevens bestuurlijk verantwoordelijk en over de daden van zijn opdrachtnemer moet toezicht houden. Komt hij aan dien plicht te kort, dan begaat hij eene fout waarvoor echter geen sanctie bestaat noch burgerlijke, noch strafrechtelijke.

Wij zijn van gevoelen dat de keuze van het College de goedkeuring moet verkrijgen van de Hooge Overheid, om aan de adjuncten den vorm van bevoegdheid en eerbaarheid toe te kennen, zooals dit gebeurt met de benoemingen van gemeentesecretaris, gemeenteontvanger en politiecommissaris.

Als adjuncten zouden alleen mogen voorgedragen worden bedienden die ten minste vijf jaar dienst hebben in den burgerlijken stand. Dit vereischte vergt geen nadere verklaring.

Zooals de ambtenaren waarvan hooger sprake, zouden de adjuncten den grondwettelijken eed afleggen in handen van den burgemeester.

Eindelijk, daar een goed bestuur eischt dat de adjuncten het volle vertrouwen bezitten van den ambtenaar van den burgerlijken stand, zou de opdracht elk oogenblik kunnen ingetrokken worden door het College en nietig verklaard bij het verstrijken van het mandaat van den opdrachtgever.

Niets zal den nieuwen titularis, in overeenstemming met het College van burgemeester en schepenen, kunnen beletten aan de adjuncten van zijn voorganger, eene nieuwe opdracht te verleenen, indien hij in hen zijn volle vertrouwen kan stellen.

Wordt het voorstel, dat ik de eer heb voor de Kamer aanhangig te maken, eenmaal tot wet, dan zal het een eind maken, ik ben er zeker van, aan een dubbelzinnigen toestand, waarvan thans geen uitkomst te vinden is en die al te lang heeft geduurd.

Jules COELST.

PROPOSITION DE LOI**ARTICLE PREMIER.**

L'article 91 de la loi communale est complété par les dispositions suivantes :

Sur proposition de l'officier de l'état civil, le collège des bourgmestre et échevins confère la qualité d'officier adjoint de l'état civil au secrétaire communal ou à un ou plusieurs employés communaux ayant plus de cinq ans de service à l'office de l'état civil.

Ces nominations sont soumises à l'approbation du Gouverneur de la province. Sur proposition de l'officier de l'état civil, elles sont révocables à tout moment par le collège des bourgmestre et échevins et annulées de plein droit à l'expiration du mandat de l'officier de l'état civil ou si l'officier adjoint venait à être révoqué comme secrétaire ou comme employé communal.

Le recours au Roi est ouvert à l'officier de l'état civil si le collège s'abstient de donner suite à ses propositions, et au collège si le Gouverneur de la province refuse d'approuver les nominations d'officier adjoint.

Avant d'entrer en fonctions les officiers adjoints prêtent le serment constitutionnel entre les mains du bourgmestre.

ART. 2.

Les dispositions suivantes sont insérées au Code civil :

L'officier de l'état civil peut déléguer à un ou plusieurs officiers adjoints tout ou partie de ses fonctions, que ceux-ci exercent concurremment avec lui, sous son autorité et sa surveillance. Cette délégation ne peut s'appliquer à la célébration des mariages, ni à l'acte qui en fait preuve.

L'officier de l'état civil sera toujours maître de modifier l'étendue et la durée des fonctions qu'il aura déléguées. Il pourra, chaque fois qu'il le juge convenable, remplir personnellement les fonctions qu'il aura spécialement déléguées.

Les officiers de l'état civil et leurs adjoints ne peuvent recevoir aucun acte qui les concerne personnellement ou qui concerne leur femme, leurs ascendants ou leurs descendants.

WETSVOORSTEL**EERSTE ARTIKEL.**

Artikel 91 van de gemeentewet wordt door de volgende bepalingen aangevuld :

Op voordracht van den ambtenaar van den burgerlijken stand, verleent het college van burgemeester en schepenen de bevoegdheid van adjunct-ambtenaar van den burgerlijken stand aan den gemeentesecretaris of aan een of meer gemeentebeambten die meer dan vijf jaar dienst hebben bij den burgerlijken stand.

Die benoemingen worden aan de goedkeuring van den Gouverneur der provincie onderworpen. Zij kunnen, op voorstel van den ambtenaar van den burgerlijken stand, te allen tijde herroepen worden door het college van burgemeester en schepenen en van rechtswege worden vernietigd bij het afloopen van het mandaat van den ambtenaar van den burgerlijken stand, of indien de adjunct-ambtenaar als gemeentesecretaris of als gemeentebeambte mocht afgezet worden.

De ambtenaar van den burgerlijken stand kan in beroep gaan bij den Koning, indien het college zich onthoudt van gevolg te geven aan zijn voorstellen; zoo ook kan het college in beroep gaan bij den Koning, indien de Gouverneur der provincie weigert de benoemingen van adjunct-ambtenaar goed te keuren.

Alvorens in functie te treden, leggen de adjunct-ambtenaren den grondwettelijken eed af in handen van den burgemeester.

ART. 2.

In het Burgerlijk Wetboek worden de volgende bepalingen gelascht :

De ambtenaar van den burgerlijken stand kan aan een of meer adjunct-ambtenaren het geheel of een gedeelte van zijn functies opdragen, welke zij, samen met hem, onder zijn gezag en toezicht zullen uitoefenen. Die opdracht kan niet gelden voor de voltrekking van de huwelijken, noch bij de akten die daarvan bewijs leveren.

De ambtenaar van den burgerlijken stand zal altijd het recht hebben de uitgestrektheid en den duur der door hem opgedragen functies te wijzigen. Iedermaal hij zulks geschikt oordeelt, kan hij persoonlijk de functies waarnemen, die hij op bijzondere wijze heeft opgedragen.

De ambtenaren van den burgerlijken stand en hunne adjuncten mogen geene akten ontvangen, die hun persoonlijk, of hunne vrouw, of hunne bloedverwanten in de opgaande en nederdalende lijn betreffen.

Les adjoints de l'officier de l'état civil exercent les fonctions qui leur sont déléguées dans les mêmes cas que l'officier de l'état civil, d'après les mêmes règles et sous peine des mêmes sanctions civiles et pénales.

ART. 3.

A l'article 34 du Code civil, le texte suivant est intercalé :

« Les actes de l'état civil énonceront l'année, le jour et l'heure où ils auront reçus, « les prénoms, » nom et qualité de l'officier devant lequel ils sont » passés, » les prénoms, nom, âge, profession et domicile de tous ceux qui y seront dénommés. »

De adjunct-ambtenaren van den burgerlijken stand oefenen de hun opgedragen functies uit, in dezelfde gevallen als de ambtenaar van den burgerlijken stand, volgens dezelfde regelen en op straffe van dezelfde burgerlijke en strafrechtelijke sancties.

ART. 3.

In artikel 34 van het Burgerlijk Wetboek, wordt de volgende tekst gelascht :

« De akten van den burgerlijken stand zullen vermelden het jaar, dag en uur waarop zij worden ontvangen, « de voornamen, naam en hoedanigheid van » den ambtenaar ten overstaan van wien zij verleden » zijn », de voornamen, naam, ouderdom, beroep en woonplaats van al degenen die er in genoemd zijn. »

JULES COELST.